

Бондаренко Вікторія Анатоліївна,
доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
факультету № 2 ІФПНП Львівського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІЗ ПРАВА

Навчання іноземних мов передбачає оволодіння здобувачами навичками й уміннями іноземної комунікації в суто професійних цілях. Головною метою професійного навчання є формування особистості фахівця, який ефективно здійснює трудову діяльність. Важливу роль у цьому процесі відіграє мотивація вивчення іноземної мови, яка виражається в потребі організувати професійну комунікацію, у тому числі іноземною мовою.

На думку О. Б. Тарнопольського та З. М. Корневої, професійна іноземна комунікативна компетенція складається з *шести компонентів*:

– *лінгвістичної компетенції* (здатність комуніканта продукувати та розуміти усне та письмове мовлення відповідно до норм системи мови);

– *соціолінгвістичної компетенції* (здатність комуніканта продукувати та розуміти усне та письмове мовлення відповідно до тих культурних норм, які існують у певній мовній та культурній спільноті);

– *прагматичної компетенції* (здатність комуніканта продукувати та розуміти усне та письмове мовлення відповідно до власних цілей і намірів, взаємовідносин з іншими комунікантами, конкретної комунікативної ситуації);

– *формально-логічної компетенції* (здатність продукувати логічно побудовані та зв'язні усні та письмові висловлювання і вміння передавати цю зв'язність та логічність через спеціальні формальні мовні засоби, а також здатність комуніканта розуміти логіку та взаємозв'язок усних та письмових висловлювань, що ним сприймаються, у тому числі орієнтуючись на формальні мовні засоби зв'язку;

– *психологічної компетенції* (вміння доводити свою точку зору, переконувати партнерів по усній або письмовій комунікації, вміння знайти правильний підхід до них та багато інших суто психологічних вмінь);

– *предметної компетенції* (обізнаність у предметному змісті спілкування) [1, с. 238].

У процесі навчання майбутні фахівці мають набути вміння професійної комунікації в усній і письмовій формах. Особливістю усної комунікації є те, що вона відбувається в умовах особистого контакту партнерів. У письмовій комунікації вони розділені простором і часом, що дозволяє їм зосередитися на змісті і формі письмового тексту. Переваги усної форми комунікації складають: швидкість обміну інформацією; наявність надійного зворотного зв'язку завдяки безпосередньому контакту, що дозволяє регулювати і коригувати процес спілкування (поставити запитання, уточнити повідомлення, виявити згоду або незгоду з тим, про що говориться, тощо). Труднощі усної форми комунікації пов'язані з необхідністю миттєвого пошуку точних, адекватних слів при формулюванні повідомлення, можливість пропустити у ньому важливі деталі; ймовірність забути частину почутої інформації або нерозуміння сутності повідомлення у процесі його сприймання і як наслідок – ймовірність викривити його зміст у процесі його передавання іншим людям.

Особливе місце у навчанні іноземної мови професійного спрямування займає формування вмінь професійної комунікації в письмовій формі, які є найпоширенішою в діловій сфері (ведення ділової кореспонденції і документації). Письмова форма використовується, насамперед, тоді, коли потрібно найточніше передати зміст повідомлення або викласти складну та велику за обсягом інформацію для подальшого опрацювання. Письмові тексти, які на відміну від усних часто мають юридичну силу, відзначаються, як правило, логічністю і точністю висловлювань. У процесі створення письмових повідомлень студенти мають час для обдумування речень, підбору адекватних слів, граматичних форм тощо; письмова інформація, зафіксована на паперовому або електронному носії, може зберігатися впродовж тривалого часу, до неї можна знову звернутися в будь-який момент, перевірити, скоригувати тощо.

Ключовим поняттям для професійної сфери є «взаємодія», без якої неможливо виконувати спільну діяльність. Особливості соціальної взаємодії в процесі ділового спілкування складають такі положення: партнери один для одного є значущими

особистостями; спрямованість на справу зумовлює готовність до взаєморозуміння в усіх питаннях; його учасники прагнуть продуктивно співпрацювати, щоб досягти визначених цілей.

Хоча професійно-ділова комунікація між представниками різних культур у професійній сфері здійснюється за загальними «законами» спілкування, вона має свої особливості. Насамперед кожна національна культура охоплює властиві народу способи життєдіяльності, відносини між людьми, що втілюються в певні звичаї, традиції, ритуали, національну специфіку комунікативної поведінки і спілкування [2, с. 78–79].

Вміння спілкуватися мовою юридичної професії підвищує результативність праці, допомагає комфортно почуватися у колективі, у ділових контактах, що актуалізує лінгвістичну підготовку зазначеної категорії студентів. Узагальнення наявного досвіду формування правильності професійного мовлення правників на заняттях з професійної комунікації англійською мовою сприятиме вирішенню окресленої проблеми.

Майбутнім юристам необхідно володіти грамотною, фаховою, логічно вибудованою мовою, вміти вести ділові переговори за допомогою відповідних методів вербального спілкування, готувати публічні виступи, застосовувати певні форми ведення дискусії, проводити обговорення проблем загальнонаукового та професійно орієнтованого характеру.

Майбутній юрист повинен володіти нормами сучасної іноземної мови; користуватися фаховою термінологією; здійснювати комунікацію, доречно використовуючи власне іншомовну лексику; працювати зі спеціальною (фаховою) літературою; вільно користуватися різними функціональними стилями та їх підстилями у професійному вжитку; поповнювати та активно використовувати особистий термінологічний словник; орієнтуватися в типових і нетипових ситуаціях професійного спілкування; мати навички спонтанного мовлення.

Диференційована підготовка юристів набула особливої актуальності і вимагає від спеціаліста високої кваліфікації, організаційних навичок і здібностей, високого рівня сприйняття, запам'ятовування і мислення, комунікативної культури [3].

Професія юриста – це стиль життя, підпорядкований інтересам справи, що потребує повної самовіддачі й самообмежень. Обговорення, збори, телефонні розмови, службові записки, звіти, що циркулюють в організації, є реакцією на можливості й проблеми, які створює зовнішнє оточення.

У процесі обміну інформацією виникає прямий обмін думками, поглядами, ідеями, з'являються різні форми взаємних стосунків, симпатії, антипатії, які являють собою міжособові стосунки. Отже, слово – це робочий інструмент юриста, мовлення – компонент його професійної майстерності. Від правильності, точності, логічності, зв'язаності, переконливості, емоційності, доступності висловлювань залежать ефективність юриста, результативність його роботи з колегами. Без аргументації висловлених думок текст втрачає зв'язність, знижуються його комунікативні властивості.

Отже, формування професійного мовлення – це безперервний процес, який важливо стимулювати на заняттях не лише з мовних, а й з фахових дисциплін, де можливо постійно набувати мовленнєвої практики. Важливою складовою професійного мовлення є формування соціокультурної компетенції. Адже саме соціокультурна складова спрямована на розуміння й тлумачення різних аспектів культури й мовної поведінки у професійному середовищі. У навчанні іноземної мови ми повинні робити акцент не тільки на вивченні культурних особливостей країни, мова якої вивчається, специфічних національних особливостей представників даної культури, моделей їх поведінки, а й формувати власну національну ідентифікацію.

Список використаних джерел

1. Тарнопольський О. Б. Корнева З. М. Аспектний підхід до навчання англійської мови для спеціальних цілей у немовних ВНЗ. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*. 2011. Вип. 18. С. 231–239.
2. Колбіна Т. В., Олексенко О. О. Іноземна мова професійного спрямування: аспект міжкультурної комунікації. *Сучасна парадигма викладання іноземних мов у закладах вищої освіти: тези доповідей Міжуніверситетського науково-практичного семінару* (м. Харків, 16 квіт. 2019 р.). Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019. С. 77–81.
3. Ізмайлова О. А. Формування іншомовної комунікативної компетенції як структурного компоненту комунікативної культури студентів мовних ВНЗ. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2010. № 17. С. 66–72.